

שעור מורה מוריננו הרב יהודה גנס שליט"א שבת פקודי ע"ד:

המשך בדין איסור בישול בשר בחלב

- א. לפני שבועים עסקנו בדין בישול בשר בחלב, בנידון האם מותר ליהודי להפעיל חשמל בבית בו מבשל כעת גוי, כשיש חשש שמא הגוי מבשל בשר בחלב, והוזכר נידון דומה שדנו בו הרמ"א ורע"א¹ בדין חיתוי גחלים תחת קדירה, כשיש שם גם קדירה של גוי המתבשל בה בשר, ויש חשש שהיא בלועה מחלב, או להיפך.
- ב. וכתב שם עוד רע"א, וז"ל: "גם יש לדון דסתם כלי של נכרים אינו בן יומו ולא הוא כלל בישול בשר בחלב, וזהו תלוי בב' טעמים, דלטעמיה דהרשב"א דסתם כלי הוא ספק ספיקא, ספק לא בישל כלל ושמא בישל מים הוא הדין הכא נמי כן, אבל לטעם הטור דהוי ספק ספיקא שמא לא בישל תוך מעל"ע ואת"ל בישל שמא פוגם להך תבשיל, וזהו רק לענין איסור התבשיל אבל לענין בישול כולו חדא ספיקא היא, ועיין".
- ג. ומכיון שדברי רעק"א נכתבו בקצרה אנסה לבאר דבריו כפי הנלענ"ד, דהנה מבואר בגמ' במסכת עבודה זרה² דתבשיל שהתבשל בכלי של גוי מותר בדיעבד, אף שלא ידוע אם בישל בו ביממה האחרונה איסור או לא. ונחלקו הראשונים בטעם הדבר, שדעת הרשב"א שטעם ההיתר הוא שמא לא השתמשו בו כלל ביממה האחרונה, ואף אם השתמשו שמא השתמשו בו בדבר המותר. ומאידך לרא"ש והטור³ טעם ההיתר הוא משום ספק ספיקא שמא לא בישל בו איסור ביממה אחרונה, ואת"ל בישל, שמא טעם איסור זה אינו משתלב במאכל הנוכחי אלא פוגמו.
- ד. וכתב רע"א דכל זה לענין אכילה, אבל לענין בישול לא שייך היתר זה רק אליבא דהרשב"א ולא להרא"ש, דלהרשב"א גם כאן יש את אותו ספק ספיקא שמא לא בישל כלום ושמא בישל מים, אבל לטור לענין בישול אין כאן ב' ספיקות אלא ספק אחד, ואמנם לא ביאר רע"א מה בין בישול לאכילה.
- ה. ונראה שכונתו דלגבי אכילה יש היתר ד"נבילה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה", ולכן אם עבר על האיסור מעל"ע שוב אינו איסור כלל, ויש היתר נוסף שגם אם מחמת עצמו ראוי שמא אינו נותן טעם טוב באוכל זה, ובטל הוא בו מכיון שאינו משביחו, ואין כאן טעם כעיקר האוסר, אבל לגבי בישול בשר בחלב אין היתר ש"נבילה שאינה ראויה... וכל ההיתר הוא משום דאם אינו משביח לא הוי "דרך בישול", ועל כן אין כאן ב' ספיקות אלא ספק אחד.
- ו. והנה הרשב"א שמיאן בזה נראה דאזיל לשיטתיה דהנה לגבי איסור חמץ בפסח קי"ל דחמץ פסח במשהו, וכתב הרא"ש⁴ דכל זה בטעם טוב, אבל נותן טעם לפגם [דהיינו בליעות כלים שעבר עליהם מעל"ע] מותרים דאין כאן איסור כלל, ומאידך דעת הרשב"א⁵ שבפסח אף נות טעם לפגם אסור, וביאר רע"א דלרשב"א טעם האיסור הבלוע

¹ יו"ד פ"ז ו'.

² בדף ל"ח ובדף ע"ה.

³ יו"ד סי' קכ"ב בשם אביו הרא"ש. ולא ס"ל להרא"ש והטור להאי היתרא דהרשב"א, וכנראה משום דה"ל ספק אחד האם בישל בו איסור או לא.

⁴ סוף ע"ז ובטור או"ח תמ"ז סעיף י' בשמו.

⁵ כמובא בטוש"ע טאו"ח תמ"ז י'.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

בכלי לאחר מעל"ע אינו פגום במידה כזו שאינו ראוי לאכילת אדם כלל, אלא שאת המאכל לא ישבּיח, ועל כן הוא בטל ברוב, אולם בפסח שאיסורו במשהו סוף סוף משהו יש כאן.

ז. ולפי זה פשוט שלא יכל הרשב"א לבאר כאן כרא"ש, משום שלשיטתו פגם הטעם מצד עצמו ומה שהוא פוגם במאכל אינו ב' היתרים, ושניהם הם היתר אחד שהטעם פוגם את התבשיל, משא"כ לרא"ש שטעם פגום מצד עצמו חשיב ככלום, יש כאן ב' היתרים, פגימתו מחמת עצמו ופגימתו ביחס לתבשיל.

ח. עוד מצינו שכתב הרשב"א⁶ דבכל נותן טעם לפגם בעינין גם לביטול ברוב, ואם ע"פ אומד יש הרבה בליעת איסור באופן שאינה בטילה ברוב אסור המאכל גם לאחר מעל"ע, ופשוט שגם בזה אזיל לשיטתיה דס"ל דהבליעה אינה פגומה מצד עצמה לגמרי, אלא דאינה משביחה את התבשיל ובטילה בו, וכל שאין כאן רוב סוף סוף יש כאן רוב איסור.

ט. והנה להלכה לענין הנידון שפתחנו בו, לכאן כל ההיתרים שכתב רע"א אינם קיימים, דלכאן כאן אי אפשר לדון מדין פסיק רישא דלא ניחא ליה או ספק פסיק רישא, דנידונים אלו אינם אלא כשעושה ב' דברים וכוונתו בעיקר לאחד מהם והשני נגרר ממילא, אבל המדליק חשמל יש כאן לכאן מעשה אחד של חיבור החשמל, ואי אפשר לומר שהוא מחבר למקום אחד והשני מתחבר מאליו, גם את ההיתר של סתם כלים אינם בני יומם אין אלא כשברור שבקדירת הגוי יש רק מאחד מהמינים, אבל כשיש ספק שמא מבשל כעת משניהם ביחד פשוט שאין את היתר זה, וצ"ע למעשה.

⁶ וכמובא בשמו בטוש"ע יו"ד סימן ק"ג סעיף א'.